

Čís. 11221.**Konkurenční doložka.**

Úmluvu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, již se zaměstnanec obmezuje ve prospěch zaměstnavatele pro dobu po skončení služebního poměru ve své výdělečné činnosti, jest považovati za přičící se dobrým mravům a tudíž za nicotnou zejména tehdy, jde-li na straně zaměstnancově o závazek, jenž jest podle okolností případu neslušným ztížením zaměstnancovy výživy a omezuje jeho výdělkovou svobodu způsobem, přesahujícím míru nezbytnosti.

Dobrym mravům přičí se úmluva, že se bude zaměstnanci strhovati každý měsíc ze mzdy určitá část a že peníze takto zadržené propadnou v případě nedodržení konkurenční doložky.

(Rozh. ze dne 4. prosince 1931, Rv II 689/30.)

Žalobkyně byla zaměstnána u žalovaného v U. jako dámská kadeřnice. Smlouvou se žalovaným ze dne 20. února 1929 zavázala se žalobkyně, že nepřijme místo v žádném konkurenčním závodě v U. a ani si tam nezřídí samostatný závod, že svoluje, by jí bylo strhováno měsíčně ze mzdy 100 Kč a že peníze ty propadnou ve prospěch žalovaného, nedostojí-li žalobkyně svému závazku. Brzy po odchodu od žalovaného vstoupila žalobkyně do jiného kadeřnického závodu v U. Žalovaný nevydal žalobkyni při odchodu ze služby 800 Kč, zadržných měsíčně ze mzdy. Žalobě, již se žalobkyně domáhala na žalovaném těchto 800 Kč, procesní soud první stolice vyhověl. Důvody: Smlouva řádně uzavřená, byla porušena jen žalobkyní. Soud však přes to žalobě vyhověl, uváživ toto: Na podnik žalovaného se sice vztahují ustanovení živnostenského řádu, žalobkyni však nelze považovati za obchodní pomocnici, neboť nekoná ani kupecké ani vyšší nikoli kupecké služby, nýbrž její práce byla manuální a čistě mechanická a dostačí k ní průměrná školenost. Jest proto smlouvu ze dne 20. února 1929 posuzovati podle občanského zákona. Ten však ani při smlouvě služební ani jinde nemá ustanovení o smlouvách obsahu, jaký má smlouva v souzeném případě. Východisko poskytuje § 7 obč. zák., jenž připouští uchýliti se v takových případech k důvodům jiných, s tím příbuzných zákonů. Úmluvy o omezení výdělkové činnosti zaměstnance po skončení služebního poměru se dotýká §§ 36—37 zák. o obch. pom. Poněvadž zrušení služebního poměru žalovaný nezavinil, mohl by podle § 37 cit. zák. trvati na smlouvě. Ta však podle § 36 cit. zákona obsahuje neslušné ztížení výživy žalobkyně, uváží-li se, že jí zakazuje bez časového omezení (tedy prakticky navždy) usadit se jako samostatný podnikatel nebo dělník v U., kde má domov a mnoho známých, nejlepší to oporu pro začátečníka, takže jest neplatná. Lze-li z ustanovení § 36 zákona o obch. pom. zjistiti, pokud považuje zákon úmluvu o omezení pracovní a výdělkové činnosti zaměstnance po skončení služebního poměru za slučitelnou se zásadami slušnosti, jest považovati smlouvu ze dne 20. února 1929

s hlediska § 879 obč. zák. za smlouvu proti dobrým mravům. O d v o - l a c í s o u d žalobu zamítl. D ů v o d y: První soud, zjistiv smlouvou ze dne 20. února 1929, že se žalobkyně zavázala nepřijmouti místo u konkurence v U., ani si tam nezříditi samostatný závod, a že svolila, by jí bylo strhováno měsíčně 100 Kč ze mzdy a že peníze ty mají propadnouti ve prospěch žalovaného, nedostojí-li žalobkyně svému závazku, považuje smlouvu tu za smlouvu proti dobrým mravům. Zjištění prvního soudu nebyla napadena a následkem toho vychází odvolací soud z tohoto zjištění a na základě tohoto zjištění došel k právnímu názoru, že smlouvu ze dne 20. února 1929 nelze považovati za smlouvu proti dobrým mravům ve smyslu § 879 obč. zák. Konkurenční doložku, o níž v souzeném případě jde, bylo by lze považovati za nicotnou jen, kdyby zákazem přijetí stejné služby u konkurenta, nebo zákazem zřízení samostatného podniku, bylo zasáhnuto do výdělkové svobody žalobkyně způsobem přesahujícím míru nezbytnosti. Že výdělková svoboda žalobkyně byla konkurenční doložkou stížena do té míry, že by ohrozila nezbytnou životní úroveň žalobkyně, žalobkyně ani netvrdí a nebylo to také ani ničím zjištěno, naopak jest všeobecně známo, že při dnešních poměrech dámského kadeřnictví není dosud konkurence této živnosti tak tíživá, by bylo žalobkyni těžko opatřiti si zaměstnání jiné, neboť žalobkyně má možnost získati jiné místo okamžitě, neboť žalobkyně, jak sama připouští, ihned po vystoupení od žalovaného nové místo dostala. Dokonce připustila žalobkyně sama, jsouc jako strana vyslýchána, že sama dala žalovanému výpověď proto, že dostala jinou vhodnou nabídku, a že chtěla prý míti od žalovaného pokoj. Nemůže tudíž odvolací soud na rozdíl od právního názoru prvního soudu míti za to, že by se v souzeném případě jednalo o smlouvu nicotnou, pokud se týče smlouvu přičící se dobrým mravům.

N e j v y š š í s o u d obnovil rozsudek prvního soudu.

D ů v o d y:

Dovolatelka právem vytýká rozsudku odvolacího soudu, že v něm nebyla věc posouzena správně po stránce právní (§ 503 čís. 4 c. ř. s.). Jde v podstatě jen o otázku, zda se přičí dobrým mravům smlouva ze dne 20. února 1929, obsahující t. zv. konkurenční doložku. Odvolací soud odpověděl k této otázce záporně, protože prý konkurenční doložkou nebylo do výdělkové svobody žalobkyně zasáhnuto do té míry, že by byla ohrožena její nezbytná životní úroveň. S názorem odvolacího soudu nelze však souhlasiti a jest k otázce uvést toto: Občanský zákoník nemá přímých ustanovení o konkurenčních doložkách a při redakci třetí dílčí novely k němu nebyla, jak plyne z materialí str. 360, úmyslně řešena tato otázka a bylo poukázáno k obtížím, ba k nemožnosti, nalézt v této věci všeobecným novým ustanovením uspokojivé východisko, k němuž lze dospěti v zákonech zvláštních. Nezbyvá proto, než přihlížeti v souzeném případě, ano nejde o obchodního pomocníka, jednak k všeobecnému ustanovení prvního odstavce § 879 obč. zák., jednak

k ustanovení § 36 zákona o obchodních pomocnících ze dne 16. ledna 1910, čís. 20 ř. zák., v němž jsou sice stanoveny podmínky účinnosti konkurenční doložky jen ohledně zaměstnanců, jichž služební poměr jest upraven zmíněným zákonem, ale jehož zásad lze obdobně použiti při posouzení, zda a pokud se konkurenční doložka i v jiných případech příčí dobrým mravům. Podle těchto zásad jest úmluvu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, již se zaměstnanec obmezuje ve prospěch zaměstnavatele pro dobu po skončení služebního poměru ve své výdělečné činnosti, považovati za příčí se dobrým mravům a tudíž za nicotnou zejména tehdy, jde-li na straně zaměstnancově o závazek, jenž podle okolností případu jest neslušným ztížením zaměstnancovy výživy a omezuje jeho výdělkovou svobodu způsobem, přesahujícím míru nezbytnosti. Jen tímto výkladem může se zaměstnanci jako straně sociálně slabší dostati potřebné ochrany proti přehmatům zaměstnavatelovým při protichůdných hospodářských zájmech. V souzeném sporu plyne ze zjištění nižších soudů, že žalobkyně podepsala na žádost žalovaného, u něhož byla zaměstnána jako kadeřnická dělnice, předloženou jí písemnou smlouvu ze dne 20. února 1929. Touto smlouvou vzala na sebe žalobkyně závazek, že v případě, kdyby opustila místo u žalovaného, neusadí se v U., by živnost kadeřnickou provozovala, ba, ani u jiné firmy místo nepřijme. Ze smlouvy jest zřejmé, že tento závazek byl časově neomezený, takže žalobkyně podle něho nesměla by si po odchodu ze zaměstnání u žalovaného nikdy hledati výživu v U. ani jako samostatná živnostnice ani jako pomocná pracovnice v kadeřnickém oboru. Již v této časové neomezenosti jest spatřovati neslušné ztížení výživy žalobkyně a omezení její výdělkové svobody, přesahující míru nezbytnosti, neboť zájem žalovaného na vyloučení soutěže se strany žalobkyně nemůže jíti tak daleko, by bylo žalobkyni navždy zabráněno, hledati si výdělečné zaměstnání ve svém oboru na místě, kde bydlela a kde měla nejspíše příležitost získati si známosti mezi zákaznictvem. Podle názoru dovolacího soudu příčí se však dobrým mravům i další ustanovení smlouvy, že se bude žalobkyni strhovati ze mzdy každý měsíc 100 Kč a že peníze takto zadržené propadnou v případě nedodržení konkurenční doložky ve prospěch žalovaného zaměstnavatele. I tento závazek byl podle obsahu smlouvy časově neomezený, takže byla co do výše neomezenou i pokuta, stanovená pro případ jednání proti úmluvě. Z toho by důsledně plynulo, že by žalobkyni hrozila z porušení konkurenční doložky újma tím větší, čím déle by byla u žalovaného zaměstnána, což by po delší době služební mohlo jí brániti ve zlepšení jejího služebního postavení. Ochrana žalovaného před budoucí soutěží žalobkyně nevyžadovala prostředků tak nadměrných a skutečně potřebě neodpovídajících. Na základě těchto úvah dospěl dovolací soud k závěru, že řečenou úmluvou bylo přespřílišně zasáhnuto do výdělkové svobody žalobkyně, že závazky v ní obsažené přesahují míru nezbytnosti, kterou žalovaný mohl spravedlivě žádati k ochraně svých zájmů, a že tedy jde o smlouvu podle prvního odstavce § 879 obč. zák. nicotnou, protože se příčí dobrým mravům.